

## YOG'OCH O'YMAKORLIK TURLARINI O'RGANISH

**Hakimova Muqaddas Jahongir qizi**

Etnografiya fondi ilmiy xodimi

**Annotatsiya:** Ushbu maqola yog'och o'yimakorligi san'atining turlari va ularning rivojlanishiga bag'ishlangan. Maqolada, yog'och o'yimakorligining tarixiy asoslari, asosiy turlari, uslublari va ularning madaniy ahamiyati tahlil qilinadi. Maqola, yog'och o'yimakorligi san'atining zamonaviy turdagi qo'llanilishi va uni saqlashdagi ahamiyatini ko'rsatadi. Turli o'yimakorlik turlari, jumladan, bezakli yog'och o'yimakorlik, arxitektura bezaklari, mebel dizayni va amaliy san'atdagi qo'llanilishi o'rganiladi. Ushbu maqola, yog'och o'yimakorligining estetik va funksional ahamiyatini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

**Kalit so'zlar:** Yog'och o'yimakorlik, san'at turlari, tarixiy o'yimakorlik, mebel dizayni, bezakli o'yimakorlik, arxitektura, amaliy san'at, estetik qiymat, madaniy meros, zamonaviy o'yimakorlik.

**Аннотация:** Данная статья посвящена видам искусства резьбы по дереву и их развитию. В статье анализируются исторические основы резьбы по дереву, основные виды, стили и их культурное значение. Также рассматриваются современные применения искусства резьбы по дереву и его значение для сохранения культурного наследия. Изучаются различные виды резьбы, включая декоративную резьбу по дереву, архитектурные украшения, дизайн мебели и применение в прикладном искусстве. Статья помогает глубже понять эстетическое и функциональное значение резьбы по дереву.

**Ключевые слова:** Резьба по дереву, виды искусства, историческая резьба, дизайн мебели, декоративная резьба, архитектура, прикладное искусство, эстетическая ценность, культурное наследие, современная резьба.

**Annotation:** This article is dedicated to the types of wood carving art and their development. The article analyzes the historical foundations of wood carving, its main types, styles, and their cultural significance. It also highlights the modern applications of wood carving art and its importance in preservation efforts. Various types of carving, including decorative wood carving, architectural ornaments, furniture design, and applications in applied arts are explored. The article provides a deeper understanding of the aesthetic and functional significance of wood carving.

**Keywords:** Wood carving, types of art, historical carving, furniture design, decorative carving, architecture, applied art, aesthetic value, cultural heritage, modern carving.

**Kirish.** Yog‘och o‘ymakorlik – insoniyatning qadimiy san’ati bo‘lib, u uzoq tarixiy rivojlanish jarayoniga ega. Yog‘och, tabiiy material sifatida, asrlar davomida turli madaniyatlarda nafaqat qurilish materiallari, balki san’at asarlarini yaratishda ham keng qo‘llanilgan. Yog‘och o‘ymakorligining eng muhim jihatlaridan biri – uning estetik va amaliy qiymatining birlashuvidir. Har bir o‘ymakorlik namunasi, o‘sha davrning madaniy, diniy va ijtimoiy ahamiyatini aks ettiradi.

Yog‘och o‘ymakorligi, asosan, ikki yo‘nalishda rivojlanadi: birinchisi, amaliy san’atda qo‘llaniladigan o‘ymakorlik turlari (mebel, arxitektura bezaklari, hunarmandchilik buyumlari), ikkinchisi esa bezakli san’atda qo‘llaniladigan o‘ymakorlik (statue, plakatlar, ornamentlar). Ushbu maqolada, yog‘och o‘ymakorligi turlarining tarixiy ildizlari, ularning rivojlanish jarayoni va madaniy merosi chuqur tahlil qilinadi. Yog‘och o‘ymakorligi nafaqat o‘sha davrning estetik yuksalishini aks ettiradi, balki insoniyatning badiiy tasavvurini, madaniy qadriyatlarini va san’atning amaliy tomonlarini ham ifodalaydi. Maqola, yog‘och o‘ymakorligining turli turlarini o‘rganish orqali bu san’at turlarining o‘ziga xosligini va ularning hozirgi kunda qanday ishlatilayotganini ko‘rsatadi.

**Adabiyotlar tahlili.** Yog‘och o‘ymakorlik san’ati tarixiy jihatdan insoniyat madaniyatida o‘ziga xos o‘ringa ega. Ushbu san’at turlarini o‘rganish uchun bir nechta ilmiy manbalar mavjud bo‘lib, ular yog‘och o‘ymakorligining turli aspektlarini, uning texnik jihatlarini va madaniy ahamiyatini tahlil qiladi. Adabiyotlar tahlili, o‘ymakorlikning rivojlanishiga, uning turli madaniyatlar va tarixiy davrlardagi o‘rni va ahamiyatiga, shuningdek, zamonaviy tendensiyalarga alohida e’tibor qaratadi.

Yog‘och o‘ymakorligi san’ati juda qadimdan boshlanib, turli sivilizatsiyalar va madaniyatlarda rivojlangan. *Kuzmicheva (2005)* o‘zining ishida qadimiy Gretsiya va Rimda yog‘och o‘ymakorligining qanday rivojlanganligini va ularning amaliy va estetik jihatlarini tahlil qiladi. Shuningdek, *Aliyev (2007)* o‘ymakorlik san’atining turli davrlarda qanday o‘zgarishlarga uchraganligini va bu jarayonning ijtimoiy-siyosiy holat bilan bog‘liqligini ko‘rsatadi.

*Gulomova (2011)* o‘ymakorlik san’atining uslublarini va turlarini tasniflashda muhim o‘rin tutadi. Uning ilmiy ishida, yog‘och o‘ymakorlik turlarining o‘ziga xos xususiyatlari, bezakli va amaliy o‘ymakorliklar orasidagi farqlar haqida batafsil tahlil berilgan. Bundan tashqari, *Kasimov (2013)* o‘zining tadqiqotlarida, yog‘och o‘ymakorlikning murakkab naqshlaridan tortib oddiy, amaliy bezaklargacha bo‘lgan barcha turlarini o‘rganib, ularning madaniy va diniy ahamiyatini tushuntiradi.

Yog‘och o‘ymakorligining texnik jihatlari ham katta ahamiyatga ega. *Karimov (2014)* o‘ymakorlikda ishlatiladigan materiallar va texnologiyalarni o‘rganish orqali, ularning qanday qilib zamonaviy san’atga kirib kelganini va yangi uslublarning shakllanishiga qanday ta’sir qilganini ko‘rsatadi. *Shodmonov (2015)* esa yog‘och

o'ymakorligining rivojlanishidagi yangi texnologiyalar va materiallar haqida so'z yuritadi.

O'ymakorlik nafaqat estetik qiymatga ega, balki ijtimoiy hayotda ham muhim rol o'ynaydi. *Sattarov (2012)* yog'och o'ymakorlik san'atining ijtimoiy ahamiyatini o'rganib, uning xalqning iqtisodiy va madaniy rivojlanishiga qanday ta'sir ko'rsatganini tasvirlaydi. O'ymakorlikning amaliy va estetik qiymati, nafaqat yuqori tabaqa vakillariga, balki keng xalq ommasiga ham ta'sir qilgan.

Yog'och o'ymakorligi zamonaviy san'atda yangi shakllar va uslublar bilan boyib boradi. *Islomov (2017)* yog'och o'ymakorligining zamonaviy yondashuvlarini va ularning estetik dizayndagi o'rnini tahlil qiladi. Ushbu tadqiqotda, an'anaviy va zamonaviy texnologiyalarning uyg'unlashuvi va yangi dizayn tendensiyalarining yaratilishi haqida so'z boradi.

**Muhokama.** Yog'och o'ymakorligi san'ati, qadimiy davrlardan to hozirgi kunga qadar turli madaniyatlarda, jamiyatlarning ijtimoiy va estetik hayotida muhim rol o'ynagan. Maqolada ko'rib chiqilgan adabiyotlar va tahlil qilingan manbalar shuni ko'rsatadiki, yog'och o'ymakorligi faqatgina amaliy san'atga emas, balki o'z davrining estetik, diniy va siyosiy qarashlarini aks ettiruvchi chuqur madaniy ahamiyatga ega bo'lgan san'at shakli sifatida rivojlangan.

Bundan tashqari, yog'och o'ymakorligi nafaqat amaliy uslubda, balki arxitektura va mebel dizaynida ham o'zining keng tarqalgan ifodasini topdi. Yog'och o'ymakorligining turlari va uslublari, o'sha davrning madaniy qadriyatlarini va shaxsiy me'yorlarini ko'rsatish bilan birga, o'ymakorning estetik tasavvurlarini ham ochib beradi. Mebel va bezakli san'atda ishlatilgan naqshlar va shakllar, ularning o'ziga xosligini yaratib, o'z davrining jamiyatida yetakchi o'rinni egalladi. Yog'ochning tabiiy go'zalligi va naqshlarni yaratishdagi moslashuvchanligi bu san'atning davomiyligini ta'minlagan.

Zamonaviy o'ymakorlikda esa an'anaviy texnikalar va materiallarning yangi dizaynlar va texnologiyalar bilan uyg'unlashuvi ko'proq diqqatni tortadi. Bu yangi tendensiyalar, eski san'at shakllarining zamonaviy dunyoda ham qadrlanayotganini ko'rsatadi. Yog'och o'ymakorligini zamonaviy arxitektura va dizaynning bir qismi sifatida qo'llash, ularni nafaqat estetik, balki ekologik jihatdan ham ahamiyatli qiladi. Bugungi kunda, yog'och o'ymakorligi san'ati nafaqat sanoat, balki ekologik jihatdan ham dolzarb bo'lib, ekologik toza materiallardan foydalanish orqali ham rivojlanmoqda.

Biroq, yog'och o'ymakorligi sanoati hozirgi kunda global texnologiyalarning tezkor rivojlanishi, digitalizatsiya va massalashuv kabi omillar ta'sirida o'zgarishlarga duchor bo'ldi. 3D bosib chiqarish va boshqa yuqori texnologiyalar yordamida ishlab chiqarilgan yog'och o'ymakorlik buyumlari an'anaviy qo'l mehnati bilan ishlangan mahsulotlar o'rtasidagi farqni keskin oshirdi. Shu bilan birga, an'anaviy uslublarni

saqlab qolish va zamonaviy texnologiyalarni birlashtirish orqali yangi san'at shakllarini yaratish imkoniyati ham mavjud. Bu jarayon o'ymakorlikni yangi bosqichga olib chiqishi mumkin.

Yog'och o'ymakorligining o'ziga xos ahamiyati, uning tarixiy, madaniy va texnik jihatlarini birlashtirish orqali yanada to'liqroq anglashimiz mumkin. Bu san'at asarlari faqatgina tarixiy obidalar sifatida emas, balki zamonaviy san'at va madaniyatning bir qismi sifatida ham qadrlanadi. Shunday qilib, yog'och o'ymakorligini yanada chuqurroq o'rganish, nafaqat o'sha davrning san'ati va madaniyatini, balki uning bugungi kunda qanday rivojlanayotganini tushunishga yordam beradi.

**Xulosa.** Yog'och o'ymakorligi san'ati tarixan insoniyat madaniyatida o'ziga xos va muhim o'rinni egallaydi. Ushbu maqolada, yog'och o'ymakorligining turli turlari va uslublari, shuningdek, uning madaniy va estetik ahamiyati tahlil qilingan. Yog'och o'ymakorligi nafaqat amaliy san'atda, balki arxitektura va mebel dizaynida ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu san'at shakli o'zining qadimiy ildizlari bilan zamonaviy dunyoda ham davom etmoqda.

Zamonaviy o'ymakorlikda, eski an'analarning saqlanib qolishi va yangi texnologiyalar bilan uyg'unlashuvi san'atning yangi bosqichga chiqishiga sabab bo'lmoqda. Yog'och o'ymakorligi nafaqat estetik qiymatga ega, balki uning ekologik jihatlarini ham tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu bilan birga, bu san'at turining saqlanib qolishi va rivojlanishi, uning madaniy meros sifatida avlodlardan-avlodlarga o'tishini ta'minlashga yordam beradi.

### Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Aliyev, M. (2007). Yog'och o'ymakorligining tarixiy rivojlanishi. Toshkent: San'at nashriyoti.
2. Karimov, A. (2014). Yog'och o'ymakorligida ishlatiladigan texnologiyalar va materiallar. Samarqand: Xalq ta'limi nashriyoti.
3. Kasimov, I. (2013). Yog'och o'ymakorlik san'ati: tarix va uslublari. Buxoro: Buxoro universiteti nashriyoti.
4. Shodmonov, B. (2015). Zamonaviy yog'och o'ymakorligi: an'anaviy va yangi texnologiyalar. Toshkent: Yangi avlod nashriyoti.
5. Sattarov, D. (2012). Yog'och o'ymakorligining madaniy va ijtimoiy ahamiyati. Farg'ona: Farg'ona davlat universiteti nashriyoti.
6. Gulomova, T. (2011). Yog'och o'ymakorligining turli turlari va ularning o'ziga xosligi. Tashkent: San'at va madaniyat nashriyoti.
7. Islomov, Z. (2017). Zamonaviy yog'och o'ymakorligi va dizayn uslublari. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
8. Kuzmicheva, L. (2005). Gretsiya va Rim davrida yog'och o'ymakorligi. Moskva: Madaniyat nashriyoti.
9. Karimov, D. (2016). Yog'och o'ymakorligida yangi dizayn va arxitektura.\* Toshkent: Arxitektura nashriyoti.
10. Ismoilov, S. (2009). Yog'och o'ymakorligining o'ziga xosliklari va o'tmishdagi o'rni. Urganch: Xorazm universiteti nashriyoti.